

„DIE ZOPPOTER WALDOPER.“ Im amtlichen Auftrage herausgegeben von *F. A. Meyer*. Schlieffen-Verlag, Berlin 1934.

A szabadtéri operaelőadások kezdeményezőjének és irányadójának joggal tekinthető Zoppot, ez a Danzighoz tartozó festői kis fürdőhely, mely 25 év alatt a német Kelet kulturális büszkesége lett. 1909 áprilisában, a mai erdőszínpad helyén rendezett ünnepség alkalmával vetődött fel a gondolat, hogy vajjon ez a tölgyekkel és fenyőkkel övezett, hangulatos völgykatlan nem volna-e alkalmas művészi célokra? A terv ugyanazon év augusztusában már meg is valósult, mikor is Woldmann az akkori lelkes polgármester Walther-Schäffer rendezővel kísérletképpen színre hozta „A granadai égi szállás“-t. Ez a kis mű a szabadban, valamint éjnek idején játszódó cselekményével nagyon megfelelt az erdőszínpad akkori kezdetleges körülményeinek. Az előadások szerény keretek közt, mindössze 2000 márka támogatással indultak meg. Ezzel szemben 1934-ben a 25 esztendő jubileum évében az öt zoppoti operajáték költségvetése már 250.000 forint volt. A jubileum alkalmából jelent meg Meyer könyve, mely részletesen tájékoztat az erdőszínpad fejlődéséről.

Walther-Schäffer az ógörög drámák mintájára szigorúan meg akarta őrizni a hely egységét és nem tartotta lehetségesnek, hogy a szín változzék. Ezért pl. Tannhäusernek csak 1. és 3. felvonását adta elő, amelynek folytán a cselekmény magva, a wartburgi dalnokverseny kimaradt. Utóda, Hermann Merz szakított ezzel a felfogással és teret nyitott a hatalmas wagneri zenedrámáknak. A néző számára láthatatlan síneken tologatható díszletekkel megadta a zavartalan színváltozás lehetőségét és a zenekar átépítésével tökéletesítette a hely amúgy is különlegesen jó akusztikáját. Segítségére volt a környezet vadregényes szépsége, amely mintha egyenesen a wagneri zenedrámák számára teremtdött volna és amely olyan színpadi hatások kiaknázására nyújtott lehetőséget, hogy ezekhez hasonlót zárt helyiségben sohasem produkálhattak volna. A völgykatlan mögött emelkedő u. n. „Promkenhöhen“, melyet az erdőszínpad művészei tréfásan „szent hegy“-nek neveztek el, pl. valóságos „walkürök lovaglása“ megy végbe. Ugy szintén felséges látványt nyújt itt a tűzvarázs, melynél a gőzök előállításához a városi vízművek embereinek segítségét veszik igénybe. „A walkür“ I. felvonásában a Hundingház, Wagner intencióihoz híven egy valóságos, vastagtörzsű tölgy köré épül és a néző számára csakugyan az erdő közepén áll, míg zárt színpadon ezt kizárólag a publikum képzeletére bízják. Megkapó a Tannhäuser III. felvonásának az a jelenete, mikor Erzsébet felajánlja életét a Szent Szűznek Tannhäuser lelki üdvéért és aztán felfelé indul a várba. A „Promkenhöhen“-en felfeléhaladó Erzsébet fehér ruhája egyre messzebből világít az est homályában és végül a teljes sötétségbe vész. Ez a távolodó, ködbevesző fehérség mintegy az öröklét útját érzékelteti a nézővel és a maga művészi egyszerűségében rendkívül bensőséges hatást kelet.

A színpadot a nézőtérrel síneken tolató fakeretbe erősített lombfüggöny választja el, melyet a helység asszonyai és leányai fonnak napokon keresztül az ünnepi játékok megkezdése előtt.

Merz intendánsnak és lelkes művésztársainak odaadó munkáját fényes siker koronázta. Az évről-évre tökéletesedő erdőszínpad a zenerajongók zarándokhelyévé lett, de varázsa még a kételkedőket is lebilincselte. Merz célja: a természet, a művészet és a nép egyesülése tehát megvalósult. Az intendáns meggyőződése, hogyha a művészet új formában bár, de régi kultikus feladatát akarja teljesíteni, akkor a természete-

ten keresztül kell a nép szívéhez találnia. A zoppoti erdőopera titka ép a természet és a művészet mélységesen misztikus összefüggésében rejlik. A művészetben, akár a vallásban, csúcspontját éri el az ember vágya, hogy lelke és egész egyénisége, valami Nagyban és Tisztában oldódjék fel. Wagner költészete és zenéje, épen végtelen fensége és bensősége folytán lelt a Természet színpadán a legeszményibb talajra.

Medek Éva

DÖMÖTÖR TEKLA: A PASSIÓJÁTÉK. Minerva-Könyvtár, 104. sz. 96 l. Budapest. 1936.

Dömötör Tekla összehasonlító tanulmányának főérdeme az a rendszerező munka, amellyel a szerző egységes szemléletbe vonta a passiójátékokkal kapcsolatos ismereteit, leszűrve, mérlegelve és kiegyensúlyozva azokat a nézeteket, amelyeket a kérdés irodalma eddigelé ki-termelt. Történeti áttekintésében a szerző végigkíséri a passiójáték fejlődését, amely teljes virágzását Német- és Franciaországban, Angliában és Itáliában a késő középkorban érte el, napokig, sőt hetekig tartó passiódrámákkal, míg a reformáció és a humanizmus ellenséges magatartása lassankint a passiójáték teljes megszűnéséhez vezetett. A középkori tradíció azonban német katólikus falvakban továbbélt s nyomokban még napjainkig is fennmaradt. A megváltás története, mint drámai anyag viszont megtalálható a mesterdalnokok és iskolaszínpadok műsorában. A tanulmány másik része a passiójátékot mint műfajt veszi vizsgálat alá, elemezve a játék forrásait, amelyek részint a vallásos irodalomból, kompilációkból, részint népies vallásos elemekből, vagy egyéni invencióból táplálkoztak. A passiójátékok szövege fluktuáló volt, erősen realizisztikus; a drámai felépítés, miként a színpadé is, a mellérendeltség elvét követte. Tulajdonképpen az epikus karakterű passiójáték nem is annyira drámának, mint inkább ünnepi játéknak tekinthető. A passiójáték nagy tömegeket vonzott magához, éppen ezért többnyire a szabadtéri játékok formáját vette fel. Színpada a misztériumoknak szimultán színpada volt, szilárd dekorációkkal. Később, a jezsuita színpad hatása alatt a passiójáték is barok kulissza-színpadra került. Az újabb népies passiójátékok pedig rendezőiknek leleményessége és anyagi eszközei szerint találnak változó színpadi formára.

S. Gy.

LÁNYI VIKTOR: OPERAKALAUZ. Rózsavölgyi és Társa kiadása. Bp., 1937. Bevezette Márkus László. A címlapot rajzolta Madaras László.

Lányi Viktor Operakalauza a nálunk ismertebb operák betűrendbeszedését és pontos szövegismertetését közli a szerzők rövid életrajzával. A tartalmak érthetőek, világosak és így sokkal jobban megfelelnek a kitűzött célnak, mint a bonyodalmas színlapi ismertetések. A szerzőkről megírt életrajzok tömörek és csak a legszükségesebbre szorítkoznak. Ajánlatos volna, ha a mű második kiadásában nemcsak a Magyar Királyi Operaház műsorában előforduló műveket ismertetné, hiszen a rádióhallgató naponta hallhatja a külföldi műsorban a Kalauzból hiányzó operákat is, mint pl. Kienzl Bibliás emberét, Lorzing Cár és ács-át, Cornelius Bagdadi borbélyát, vagy Massenet Thais-át. Előnyére válna még a Kalauznak, ha az egyes szövegismertetések előtt néhány tömör zenei útmutatást is adna. Lányi műve az operák ismertetésével hasznos célt szolgál és különösen a rádió hatására kifejlődött új operaközönség időszzerű igényeit elégíti ki.

Dégh Linda